Babol Univ Med Sci

Original Article

Caspian Journal of Scientometrics. 2021; 8(1): 58-69

Content Analysis of Scientific Articles on Tax in Iran

Received: 25 Nov. 2020 Accepted: 29 June 2021

Nobakht Y (PhD) [1]*

1. Department of Finance and Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Selcuk, Konya, Turkey.

Corresponding Author:

Younes Nobakht

Department of Finance and Accounting, Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Selcuk, Konya, Turkey.

Email: y.nobaxt@yahoo.com

Abstract

Background and aim: The main purpose of this study was to discover the thematic tendencies of scientific articles in the field of taxation in Iran and to classify them into specific categories to determine the research priorities of Iranian researchers in this field.

Materials and methods: In this applied descriptive-analytical study with a quantitative approach, all 63 titles of scientific journals publishing papers in the fields of economics, accounting, and finance were examined. The data were collected using a checklist tool and statistically analyzed using Excel software.

Findings: During the period under review, 478 articles in the field of taxation were published with 1148 authors. The MA authors were at the top of the authors' list with the publication of 419 articles. Among the universities and research centers, Tehran University together with Allameh Tabataba'i University was ranked first with the publication of 34 articles. In terms of topic orientation, 12.5 and 9.6 of published papers were in the field of "effectiveness and tax efficiency" and "tax avoidance", respectively. From a total of 12822 references cited in the articles, 58 and 42% of them were in English and Persian, respectively.

Conclusion: It seems that the reason, why Iranian researchers pay more attention to the effectiveness and efficiency of taxation has been the application of different manners concerning tax collection in Iran. On the other hand, the inclusion of tax avoidance and evasion in the second and fourth ranks of researchers' research priorities indicates the existence of a serious problem and dilemma in this field.

Keywords: **Content analysis, Tax, Scientific articles, Iran**

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]

[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]

[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

مجله علم سنجی کاسپین
Caspian Journal of Scientometrics

دانشگاه علوم پزشکی بابل، مجله علم سنجی کاسپین
سال هشتم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۴۰۰، صفحه ۶۹-۵۸

Original Article

تحلیل محتوای مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات در ایران

دریافت مقاله: ۹۹/۹/۵ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۴/۸

یونس نوبخت (PhD)[1*]

۱. گروه مالی و حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، دانشگاه سلجوق، قونیه، ترکیه.

***نویسنده مسئول:**
یونس نوبخت
ترکیه، قونیه، دانشگاه سلجوق، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، گروه مالی و حسابداری.

Email: y.nobaxt@yahoo.com

چکیده

سابقه و هدف: هدف اصلی این مطالعه، کشف گرایش‌های موضوعی مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات در ایران و طبقه‌بندی آن‌ها در مقوله‌های مشخص به منظور تعیین اولویت‌های پژوهشی پژوهشگران ایرانی در این زمینه است.

مواد و روش‌ها: این پژوهش توصیفی تحلیلی، کاربردی بوده و با رویکرد کمّی تمامی ۶۳ عنوان مجله علمی رشته‌های آموزشی اقتصاد، حسابداری و مالی که اقدام به انتشار مقاله در این زمینه نموده‌اند را بررسی کرده است. داده‌های پژوهش نیز با به‌کارگیری ابزار سیاهه وارسی گردآوری و با استفاده از نرم‌افزار اکسل مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است.

یافته‌ها: در طی دوره مورد بررسی، با مشارکت ۱۱۴۸ نویسنده ۴۷۸ عنوان مقاله در حوزه مالیات منتشر شده است. کارشناسان ارشد با مشارکت در انتشار ۴۱۹ عنوان مقاله در صدر جدول نویسندگان قرار دارند. در بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی نیز دانشگاه تهران به‌همراه دانشگاه علامه طباطبائی با انتشار ۳۴ عنوان مقاله در رتبه نخست قرار گرفته‌اند. از نظر گرایش موضوعی، ۱۲/۵ درصد از آثار منتشرشده در حوزه اثربخشی و کارایی مالیات بوده و اجتناب مالیاتی با ۹/۶ درصد در رده‌ی بعدی قرار دارد. از مجموع ۱۲۸۲۲ منبع مورد استناد در مقالات نیز، ۵۸ درصد منابع به زبان انگلیسی و ۴۲ درصد به زبان فارسی بوده است.

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد دلیل توجه بیشتر پژوهشگران ایرانی به اثربخشی و کارایی مالیات، اعمال سلیقه‌های مختلف در رابطه با اخذ مالیات در ایران بوده باشد. از سوی دیگر، قرار گرفتن موضوعات اجتناب از پرداخت مالیات و فرار مالیاتی در رده‌های دوم و چهارم اولویت پژوهشی پژوهشگران نیز، حاکی از وجود مشکل و معضل جدی در این زمینه است.

واژگان کلیدی: **تحلیل محتوا، مالیات، مقالات علمی، ایران**

مقدمه

یکی از مشکلات مهم دولت‌ها در کشورهای در حال توسعه، کمبود درآمد برای دستیابی به اهداف عمومی است. کمبود منابع درآمدی دولت، مخارج عمومی دولت‌ها را به شدت محدود کرده و سرمایه‌گذاری در منابع انسانی و زیرساخت‌های فیزیکی به‌عنوان عوامل مهم تأثیرگذار بر رشد اقتصادی و در نتیجه افزایش رفاه جامعه را با مشکلات جدی مواجه می‌کند (۱).

مالیات به‌عنوان مهمترین منبع درآمدی دولت‌ها نقش ویژه‌ای در تأمین مالی دولت‌ها ایفا می‌کند. با وجود اینکه برخی کشورها همچون ایران، به دلیل دسترسی به منابع جایگزین مثل نفت، آن‌چنان که شایسته است به درآمدهای مالیاتی توجه نمی‌کنند، ولی به نقش اساسی مالیات در ساختار بودجه خود اذعان دارند و به‌دنبال بررسی و چگونگی افزایش ظرفیت‌های بالقوه مالیاتی خود هستند. علیرغم تلاش‌های صورت‌گرفته طی سال‌های اخیر در جهت توسعه نظام مالیاتی کشور، نظام مالیاتی کشور هنوز با چالش‌های بسیاری مواجه است (۱). در کشورهای پیشرفته، مالیات اهرمی قوی برای اعمال سیاست‌های مالی و اقتصادی، فعالیت‌های اجتماعی و تأمین هزینه‌های دولت محسوب می‌گردد. درآمدهای مالیاتی چنین کشورهایی بر خلاف کشور ما، در رأس درآمدهای عمومی دولت قرار داشته و سهم آن از کل درآمدهای دولت غالبا بیش از سایر درآمدها است (۲). از این‌رو، گسترش و تنوع فعالیت‌های اقتصادی و همچنین نقش فزاینده دولت‌ها در ایجاد و گسترش خدمات عمومی، تامین اجتماعی و گسترش تعهدات دولت در عرصه‌های اقتصادی و اجتماعی و تلاش در جهت تحقق رشد اقتصادی و توزیع عادلانه درآمد، پرداخت و دریافت مالیات را به مساله‌ای مهم و موثر تبدیل‌نموده است.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

در تعریف مالیات گفته می‌شود، مالیات قسمتی از درآمد یا دارایی افراد است که به‌منظور پرداخت مخارج عمومی و اجرای سیاست‌های مالی در راستای حفظ منافع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور به‌موجب قوانین و به‌وسیله اهرم‌های اداری و اجرایی دولت وصول می‌شود.

دانش مالیاتی نیز به‌عنوان دانش کاربردی در تصمیم‌گیری‌های زیرساختی و اقتصادی در سطح خرد و کلان، نقش اساسی دارد و مقوله‌ای با اهمیت در هر کشوری تلقی می‌گردد. برای مثال، دانش مالیاتی بر عدالت ادراک شده مودیان مالیاتی و همچنین تمکین مالیاتی موثر می‌باشد و ارتقاء آن سطح تمکین مالیاتی را بهبود می‌دهد، چون که درک مثبت‌تری از نظام مالیاتی ایجاد می‌کند (۳). بنابراین به دلیل نقش خاص و تأثیرگذار آن همواره مورد توجه صاحب‌نظران اقتصاد، مالیهٔ عمومی، سیاسیون، تشکل‌ها و حتی عموم مردم بوده است. لذا ضروری است از دانش تولیدشده در این حوزه ارزیابی‌های دقیق علمی به‌عمل آید.

بر اساس بررسی‌های انجام شده در داخل کشور، پژوهش مشابهی که به صورت خاص و موردی، مقالات حوزه موضوعی مالیات را مورد بررسی و تجزیه تحلیل قرار داده باشد، مشاهده نگردید. در ادامه به برخی از پژوهش‌ها که به نحوی با موضوع پژوهش حاضر در ارتباط هستند، اشاره می‌گردد.

محمودخانی در مطالعه‌ای وضـعیت تولیدات علمی و هم‌رخدادی واژگان کلیدی حوزه مالیات را بر اسـاس مقالات نمایه‌شـده در پایگاه وب آو ساینس مورد بررسی قرار داده است. نتایج یافته‌های وی نشان می‌دهد؛ محورهای موضـوعی مالیات‌بندی، فرار مالیاتی، رقابت مالیاتی، اجتناب مالیاتی، مالیات بهینه و اصلاحات مالیاتی از بیشترین اهمیت برخوردار بوده است. همچنین روند کلی انتشـار مقالات صـعودی بوده و بیشترین تعداد مقالات در سال ۲۰۱۹ منتشر شـده اسـت. از دیگر نتایج این پژوهش این که روند انتشـار مقالات محققان ایرانی در سـطح بین‌الملل در این حوزه اندک می‌باشد (۴).

نوبخت در پژوهشی با عنوان مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی مجله پژوهشنامه مالیات، به تحلیل محتوای تنها نشریه علمی حوزه دانش مالیاتی در ایران پرداخته است. نتایج یافته‌های وی حاکی است؛ در ۲۷۳ عنوان مقاله منتشر شده در این نشریه ۶۲۶ نویسنده مشارکت داشته‌اند که از این تعداد ۴۸۴ نفر را مردان و ۱۴۲ نفر را زنان تشکیل داده‌اند. با در نظر گرفتن سطح تحصیلی و مرتبه علمی نویسندگان؛ کارشناسان ارشد با ۴۲ درصد و استادیاران با ۲۸ درصد، در صدر جدول نویسندگان قرار دارند. در بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی نیز دانشگاه علامه طباطبائی با ۲۷ عنوان مقاله در رتبه اول و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی به همراه دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی با ۱۶ عنوان مقاله در رتبه دوم قرار گرفته‌اند. از نظر گرایش موضوعی نیز ۱۱ درصد از آثار منتشرشده در حوزه‌ی ارزیابی کارکنان و ادارات مالیاتی بوده، مالیات بر درآمد شرکت‌ها با ۷/۳ درصد و فرار مالیاتی با ۶/۶ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند (۵).

مهشیدی و رفیعی‌مقدم در پژوهشی به تحلیل محتوای پایان‌نامه-های مالیاتی کتابخانه سازمان امور مالیاتی کشور در طی سال‌های۱۳۸۹ تا ۱۳۹۳ پرداخته است. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد؛ موضوع سازمان وصول مالیات‌ها با ۵۶/۶ درصد بیشترین و مالیات‌های اسلامی با ۱ درصد کمترین پایان‌نامه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین دانشجویان مدیریت بیشترین پایان‌نامه را با ۵۵/۴ درصد و دانشجویان حقوق کمترین پایان‌نامه را با ۶/۸ درصد در رابطه با موضوع مالیات به رشته‌ی تحریر در آورده‌اند. بیشترین جامعه‌ی آماری پایان‌نامه‌ها نیز مربوط به کارکنان با ۴۹/۲ درصد و کمترین آن با ۵ درصد مربوط به پرونده‌های مالیاتی بوده است. علاوه‌بر این از تعداد ۴۸۲ عنوان پایان‌نامه، ۲۳۲ عنوان در راستای اولویت‌های پژوهشی اعلام شده از طرف سازمان امور مالیاتی کشور بوده است (۶).

Dyreng و Maydew در مطالعه‌ای مقالات مالیاتی منتشرشده در مجله تحقیقات حسابداری آمریکا را در بازه‌ی زمانی بین سال‌های ۲۰۰۸ الی ۲۰۱۷ مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که به طور کلی در طی این سال‌ها ۱۷ عنوان مقاله در زمینه مالیات در این نشریه منتشر شده است که در سه گروه اصلی شامل؛ تأثیرات واقعی مالیات‌بندی، اجتناب از مالیات و تحقیقات مرتبط با مالیات و حسابداری مالی طبقه‌بندی می‌شوند. آن‌ها همچنین تحقیقات پراکنده در حسابداری مالیات‌های غیرپایه مانند، مالیات بر ارزش افزوده، مالیات بر فروش، مالیات بر دارایی و مالیات بر اشتغال را برجسته کردند (۷).

Nevzorova و همکاران در پژوهشی مقالات حوزه فرار مالیاتی را در نشریات روسی و انگلیسی مورد بررسی قراردادند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که فرار مالیاتی عمدتاً به عنوان یک مشکل کیفری در روسیه درک شده است. همچنین آن‌ها به این نکته اشاره نمودند که پژوهشگران و جامعه به طور کلی آماده تجزیه و تحلیل مسائل اجتماعی–جمعیت شناختی و اخلاقی فرار مالیاتی نبوده و برای مقابله با فرار مالیاتی آماده نیستند (۸).

Nevzorova و همکاران در پژوهشی با استفاده از بانک‌های اطلاعاتی "Kommersant" و "Rossiyskaya Gazeta" به بررسی میزان انطباق انتشارات علمی در حوزه فرار مالیاتی با مباحث عملی مرتبط با ذی‌نفعان پرداختند. در این پژوهش، تجزیه و تحلیل روابط موجود در ادبیات با توجه به منبع و سال انتشار نشان داد که مباحث پژوهشی با موضوعاتی که توسط مقامات دولتی در نظر گرفته می‌شود، همگرا هستند (۹).

Tran-Nam و Taylor سردبیران مجله تحقیقات مالیاتی استرالیا تحلیل توصیفی از ۱۳۶ عنوان مقاله منتشرشده در این مجله را برای دوره‌ی زمانی بین سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ ارائه دادند. در این تحلیل توصیفی مشخص گردید که ۶۸ عنوان مقاله یعنی ۵۰ درصد از مقالات منتشرشده در این مجله مربوط به موضوع سیاست‌های مالیاتی، ۳۶ عنوان مقاله (۲۶ درصد) در مورد مدیریت مالیات و ۲۴ عنوان مقاله یعنی ۱۸ درصد از مجموع مقالات مربوط به موضوع قوانین و مقرات مالیاتی بوده است (۱۰).

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

در این پژوهش نیز سعی گردید ابعاد مختلفی نظیر؛ مجلات پیشگام در انتشار مقالات، توزیع فراوانی مقالات منتشرشده، میزان مشارکت علمی محققان، سهم هر یک از سطوح و مرتبه‌های مختلف علمی، نویسندگان پرتولید، سهم هر یک از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی پژوهشی، گرایش‌های موضوعی و زبان مورد استناد در منابع مقالاتِ منتشرشده در حوزه موضوعی مالیات در ایران شناسایی، بررسی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد، تا بر این اساس بتوان در مورد مهمترین موضوعاتی که در حال حاضر مورد توجه بوده، نقاط ضعف و کاستی‌ها، همچنین نیازهای پژوهشی مربوط به این حوزه را مورد ارزیابی قرار داد. بدین‌ترتیب در این پژوهش کلیه‌ی مقالات منتشرشده در مجلات علمی رشته‌های اقتصاد، حسابداری و مالی که به این مقوله پرداخته بودند، مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. انتظار می‌رود یافته‌های حاصل از این پژوهش تصویری از فعالیت‌های پژوهشی را در این حوزه ترسیم نموده، بستری برای ایجاد ایده‌های نو در جهت انجام پژوهش‌های جدید به پژوهشگران ارایه نماید.

بدین‌ترتیب با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش سؤالات زیر مطرح و آزمون شده‌اند:

سؤال ۱) مجلات پیشگام در انتشار مقالات مرتبط با مالیات کدام مجلات هستند؟

سؤال ۲) توزیع فراوانی مقالات منتشرشده مرتبط با مالیات در طول این سال‌ها چگونه بوده است؟

سؤال ۳) میزان مشارکت علمی محققان در انتشار مقالات مرتبط با مالیات چقدر می‌باشد؟

سؤال ۴) سهم هریک از سطوح و مرتبه‌های علمی در انتشار مقالات مرتبط با مالیات چقدر بوده است؟

سؤال ۵) نویسندگان پرتولید حوزه دانش مالیاتی چه کسانی هستند؟

سؤال ۶) سهم هریک از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی کشور در انتشار مقالات مرتبط با مالیات چقدر بوده است؟

سؤال ۷) گرایش‌های موضوعی مقالات مرتبط با مالیات چگونه می‌باشد؟

سؤال ۸) زبان مورد استناد در منابع مقالات مرتبط با مالیات چگونه است؟

مواد و روش‌ها

این پژوهش توصیفی تحلیلی، کاربردی بوده و با رویکرد کمّی انجام شده است. هدف اصلی این پژوهش کشف گرایش‌های موضوعی مقالات حوزه‌ی موضوعی مالیات در ایران و طبقه‌بندی آن‌ها در مقوله‌های مشخص به منظور تعیین اولویت پژوهشی پژوهشگران ایرانی در این زمینه می‌باشد. برای تحلیل موضوع مقالات، واحد ثبت، «موضوع» یا «موضوعات» مقالات در نظر گرفته شد و مقوله‌ها با الهام از عناوین، چکیده‌ها، سؤالات یا فرضیات، متغیرها و تعریف عملیاتی متغیرها تعیین شدند. علاوه‌بر آن، مجلات پیشگام در انتشار مقالات، توزیع فراوانی تعداد مقالات، نحوه‌ی مشارکت علمی نویسندگان، سطح و مرتبه علمی نویسندگان، نویسندگان پرتولید، میزان مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی و استنادات مقالات نیز مورد تجزیه تحلیل دقیق آمار قرار گرفت. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز نیز از سیاهه وارسی محقق‌ساخته استفاده شد. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل تمامی مقالات حوزه موضوعی مالیات منتشرشده در کلیه‌ی مجلات علمی مصوّب وزارت علوم، تحقیقات و فنّاوری رشته‌های آموزشی اقتصاد، حسابداری و مالی (۶۳ مجله) می‌باشد که با مراجعه به وب‌سایت این نشریات و با بررسی یک به یک مقالات موجود استخراج و در سیاهه وارسی ثبت شدند. همچنین در تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی نظیر؛ دسته‌بندی داده‌ها بر حسب توزیع فراوانی، درصد فراوانی و رسم جداول و نمودارها استفاده گردید. کلیه اطلاعات مجلات اعم از سال، دوره، شماره و اطلاعات کتاب‌شناختی مقالات شامل؛ مشخصات پدیدآورنده(ها)، رتبه علمی و وابستگی سازمانی آن‌ها، عنوان مقاله، گرایش‌های موضوعی و استنادات در سیاهه وارسی وارد و اطلاعات به‌دست آمده با استفاده از نرم‌افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل دقیق آماری قرار گرفت. محدوده‌ی زمانی تحقیق نیز ۱۰ ساله بوده و در بین سال‌های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۷ انجام شده است.

یافته‌ها

سؤال اول پژوهش به بررسی مجلات پیشگام در انتشار مقالات مرتبط با مالیات اختصاص یافته است. مجلات نقش مهمی در توسعه یک رشته و یک مبحث موضوعی دارند. در حقیقت مجلات منعکس‌کننده موضوعاتی هستند که از دیدگاه جامعه دانشگاهی و متخصصان یک حوزه مهم است. از این حیث برخی مجلات نسبت به یک موضوع خاص پیشرو بوده و دارای تمایل بیشتری برای انتشار مقاله در آن زمینه هستند و مقالات بیشتری در یک حوزه خاص منتشر می‌کنند (۵). جدول شماره ۱ توزیع فراوانی مجلات پیشگام در انتشار مقالات مرتبط با مالیات نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های جدول شماره ۱ نشان می‌دهد؛ پژوهشنامه مالیات با ۲۴۲ عنوان مقاله و ۵۰/۶ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده را به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، پژوهشنامه اقتصادی با ۱۷ عنوان مقاله و ۳/۵ درصد و فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی با ۱۵ عنوان مقاله و ۳/۱ درصد قرار دارند. در صورتی که پژوهشنامه مالیات را استثنا قرار دهیم، سایر مجلات علمی رشته آموزشی اقتصاد ۱۴۷ عنوان مقاله در این حوزه منتشر نموده‌اند. علاوه‌بر این، از ۶۳ عنوان نشریه علمی حوزه اقتصاد، حسابداری و مالی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که به‌نحوی با حوزه دانش مالیاتی در ارتباط هستند، تعداد ۱۰ نشریه حتی یک مقاله نیز در این زمینه منتشر ننموده‌اند (جدول ۱).

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

جدول ۱. مجلات علمی پیشگام در انتشار مقالات مرتبط با مالیات

ردیف	نام نشریه	تعداد مقاله	سهم نشریه از کل مقالات
۱	پژوهشنامه مالیات	۲۴۲	٪۵۰/۶
۲	پژوهشنامه اقتصادی	۱۷	٪۳/۵
۳	پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی	۱۵	٪۳/۱
۴	مروری بر اقتصاد ایران (انگلیسی)	۱۲	٪۲/۵
۵	اقتصاد مالی	۱۰	٪۲/۱
۶	دانش حسابداری	۱۰	٪۲/۱
۷	پژوهش‌های تجربی حسابداری	۹	٪۱/۹
۸	تحقیقات اقتصادی	۹	٪۱/۹
۹	دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت	۹	٪۱/۹
۱۰	اقتصاد مقداری	۸	٪۱/۶
۱۱	پژوهش‌های اقتصادی	۸	٪۱/۶
۱۲	تحقیقات حسابداری و حسابرسی	۷	٪۱/۴
۱۳	بررسی‌های حسابداری و حسابرسی	۶	٪۱/۲
۱۴	حسابداری مدیریت	۶	٪۱/۲
۱۵	سایر مجلات علمی	≥۵	٪۲۳/۶
	مجموع	**۴۷۸**	**٪۱۰۰**

پرسش دوم به بررسی توزیع فراوانی مقالات مرتبط با مالیات در طول دوره تحقیق اختصاص یافته است که جدول ۲ توزیع فراوانی آن‌ها را نمایش می‌دهد. همانطور که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد؛ سال ۱۳۹۴ با ۷۳ عنوان و ۱۵/۳ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده را به خود اختصاص داده است. کمترین تعداد مقالات چاپ‌شده نیز مربوط به سال ۱۳۸۹ با ۲۰ عنوان و ۴/۲ درصد از کل مقالات می‌باشد. همچنین از مجموع ۴۷۸ عنوان مقاله منتشرشده، ۱۸ مقاله به زبان انگلیسی بوده است. علاوه‌بر این، دقت در ارقام جدول نشان می‌دهد، علی‌رغم اینکه انتشار مقالات تا سال ۱۳۹۴ روند صعودی داشته ولی این روند در سال‌های بعد کاهشی شده است (جدول ۲).

جدول ۲. توزیع فراوانی مقالات در طول سال‌های مورد بررسی

ردیف	سال انتشار	فراوانی	درصد
۱	۱۳۸۷	۳۷	٪۷/۷
۲	۱۳۸۸	۳۳	٪۶/۹
۳	۱۳۸۹	۲۰	٪۴/۲
۴	۱۳۹۰	۴۵	٪۹/۴
۵	۱۳۹۱	۴۵	٪۹/۴
۶	۱۳۹۲	۵۸	٪۱۲/۱
۷	۱۳۹۳	۷۰	٪۱۴/۶
۸	۱۳۹۴	۷۳	٪۱۵/۳
۹	۱۳۹۵	۵۸	٪۱۲/۱
۱۰	۱۳۹۶	۳۹	٪۸/۱
	مجموع	**۴۷۸**	**٪۱۰۰**

سؤال سوم به بررسی میزان مشارکت علمی پژوهشگران در انتشار مقالات مرتبط با مالیات اختصاص یافته است که جدول ۳ سهم هر کدام از آن‌ها را نشان می‌دهد.

همان‌طور که در جدول ۳ قابل مشاهده است، ۴۶/۶ درصد از کل مقالات توسط دو نویسنده، ۳۴/۳ درصد با سه نویسنده و ۱۰/۹ درصد نیز تنها با یک نویسنده نوشته شده‌اند و سهم مقالات چهار نویسنده‌ای و بیشتر ۸/۱ درصد بوده است. به‌عبارت دیگر، ۸۹ درصد آثار با مشارکت گروهی نوشته شده‌اند و سهم آثار انفرادی ۱۱ درصد بوده است. ذکر این نکته ضروری است که بخش اعظمی از مقالات تک نویسنده‌ای مربوط به سال‌های ابتدایی پژوهش می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳. میزان مشارکت علمی نویسندگان در انتشار مقالات

ردیف	تعداد پژوهشگران	تعداد	سهم نشریه از کل مقالات
۱	یک نویسنده‌ای	۵۲	٪۱۰/۹
۲	دو نویسنده‌ای	۲۲۳	٪۴۶/۶
۳	سه نویسنده‌ای	۱۶۴	٪۳۴/۳
۴	چهار نویسنده‌ای و بیشتر	۳۹	٪۸/۱
	مجموع	**۴۷۸**	**٪۱۰۰**

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

پرسش چهارم به تعیین سهم هر یک از سطوح و مرتبه‌های علمی اعم از کارشناسان، کارشناسان ارشد، دانشجویان دکتری، استادیاران، دانشیاران و استادان در انتشار مقالات مرتبط با مالیات اختصاص یافته است که جدول ۴ سهم هر گروه را نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد، از مجموع ۱۱۴۸ محقق مشارکت‌کننده در انتشار مقالات، تعداد ۴ نفر (۰/۳ درصد) که سطح و مرتبه علمی ایشان مشخص نبود، در گروه فاقد سطح و مرتبه علمی قرار گرفتند. از ۱۱۴۴ نویسنده باقیمانده، به‌ترتیب؛ ۴۲۲ نفر (۳۶/۵ درصد) کارشناس ارشد، ۳۰۳ نفر (۲۶/۴ درصد) استادیار، ۱۸۹ نفر (۱۶/۴ درصد) دانشیار، ۱۵۴ نفر (۱۳/۴ درصد) دانشجوی دکتری، ۷۰ نفر (۶/۱ درصد) استاد و ۴ نفر (۰/۳ درصد) کارشناس بودند. بنابراین، داده‌های جدول حاکی از این است که از بین اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی پژوهشی، استادیاران در رتبه اول، دانشیاران در رتبه دوم و استادان در رتبه سوم قرار دارند. از نکات قابل توجه در این جدول، مشارکت همه سطوح و مرتبه‌های علمی مورد تایید سیستم آموزشی کشور در انتشار مقالات بوده است (جدول ۴).

جدول ٤. توزیع فراوانی نویسندگان مقالات بر اساس سطح و مرتبه علمی

ردیف	سطح تحصیلی و مرتبه علمی	فراوانی	درصد
۱	کارشناسی ارشد	۴۱۹	٪۳۶/۵
۲	استادیار	۳۰۳	٪۲۶/۴
۳	دانشیار	۱۸۹	٪۱۶/۴
۴	دانشجوی دکتری	۱۵۴	٪۱۳/۴
۵	استاد	۷۰	٪۶/۱
۶	کارشناسی	۹	٪۰/۸
۷	فاقد سطح و مرتبه علمی	۴	٪۰/۳
	مجموع	**۱۱٤۸**	**٪۱۰۰**

سؤال پنجم به تعیین سهم هر یک از نویسندگان پرتولید حوزه دانش مالیاتی اختصاص یافته بود که جدول ۵ نویسندگان پرتولید این حوزه را با تعداد آثار و وابستگی سازمانی نشان می‌دهد.

همانطور که در جدول ۵ نمایان است، مجید صامتی با مشارکت در انتشار ۱۱ عنوان مقاله در رتبه اول، محمدقاسم رضایی با مشارکت در انتشار ۱۰ عنوان مقاله در رتبه دوم و جمشید پژویان نیز با مشارکت در انتشار ۹ عنوان مقاله در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. به‌طورکلی، ۱۵ نفر اولی که بیشترین مشارکت را در انتشار کل مقالات داشته‌اند، در انتشار کمی بیش از ۲۲ درصد کل مقالات مشارکت نموده‌اند. همچنین، بررسی وابستگی سازمانی نویسندگان اصلی مقالات (۱۵ نفر اول) نیز نشان می‌دهد که توزیع فراوانی مناسبی بین دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی پژوهشی در انتشار مقاله در این حوزه وجود دارد (جدول ۵).

جدول ۵. رتبه‌بندی نویسندگان مقالات علمی جامعه آماری پژوهش

ردیف	نویسندگان	وابستگی سازمانی	تعداد
۱	مجید صامتی	دانشگاه اصفهان	۱۱
۲	محمدقاسم رضایی	دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی	۱۰
۳	جمشید پژویان	دانشگاه علامه طباطبائی	۹
۴	علی عسگری	دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرکزی	۸
۵	احمد خدامی‌پور	دانشگاه شهید باهنر	۷
۶	ابراهیم رضایی	سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی	۷
۷	علی اکبر عرب‌مازار	دانشگاه شهید بهشتی	۷
۸	یگانه موسوی جهرمی	دانشگاه پیام نور	۷
۹	هادی امیری	دانشگاه اصفهان	۶
۱۰	تیمور رحمانی	دانشگاه تهران	۶
۱۱	محبوبه سبزرو	مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی	۶
۱۲	قدرت‌اله طالب‌نیا	دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات	۶
۱۳	محمدرضا عبدی	سازمان امور مالیاتی کشور	۶
۱۴	مجید مداح	دانشگاه سمنان	۶
۱۵	علی نصیری اقدم	دانشگاه علامه طباطبائی	۶
۱۶	سایر نویسندگان	دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی	≥۵
	مجموع		**٤۷۸**

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

پرسش ششم به بررسی نقش هر کدام از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در تولید مقالات مرتبط با مالیات اختصاص یافته بود. جدول ۶ سهم هر کدام از آن‌ها را در انتشار مقالات نشان می‌دهد.

همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد، دانشگاه تهران به‌همراه دانشگاه علامه طباطبائی با ۳۴ عنوان مقاله در رتبه اول، دانشگاه شیراز با ۲۳ عنوان مقاله در رتبه دوم و دانشگاه شهید باهنر نیز با ۲۲ عنوان مقاله در رتبه سوم قرار گرفته‌اند. به‌طور کلی از ۴۷۸ عنوان مقاله چاپ‌شده در موضوع مالیات، ۱۱۳ عنوان مقاله، یعنی ۲۳/۶ درصد مربوط به این چهار دانشگاه می‌باشد. از بین واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی نیز، واحد تهران مرکزی با انتشار ۱۸ عنوان مقاله و ۳/۷ درصد و واحد علوم و تحقیقات با ۱۷ عنوان مقاله و ۳/۵ درصد از کل مقالات منتشرشده در صدر واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی قرار گرفته‌اند. همچنین لازم به توضیح است که در ۶ مورد از مقالات منتشرشده نام دانشگاه درج نگردیده بود که در این طبقه‌بندی لحاظ نگردید.

جدول ٦. میزان مشارکت دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در انتشار مقالات

ردیف	نام دانشگاه	تعداد	سهم دانشگاه از کل مقالات
۱	تهران	۳۴	٪۷/۱
۲	علامه طباطبائی	۳۴	٪۷/۱
۳	شیراز	۲۳	٪۴/۸
۴	شهید باهنر	۲۲	٪۴/۶
۵	اصفهان	۲۱	٪۴/۴
۶	شهید بهشتی	۱۹	٪۴
۷	آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی	۱۸	٪۳/۷
۸	آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات	۱۷	٪۳/۵
۹	پیام نور	۱۶	٪۳/۳
۱۰	دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی	۱۵	٪۳/۱
۱۱	فردوسی	۱۵	٪۳/۱
۱۲	تربیت مدرس	۱۴	٪۲/۹
۱۳	سازمان امور مالیاتی کشور	۱۳	٪۲/۷
۱۴	الزهرا (س)	۱۱	٪۲/۳
۱۵	سمنان	۱۱	٪۲/۳
۱۶	سیستان و بلوچستان	۱۱	٪۲/۳
۱۷	مازندران	۱۱	٪۲/۳
۱۸	خوارزمی	۱۰	٪۲/۱
۱۹	سایر دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی	≥۹	٪۳۶/۲
مجموع		**٤٧٨**	**٪۱۰۰**

سؤال هفتم به بررسی گرایش موضوعی مقالات اختصاص یافته بود. برای تعیین گرایش موضوعی مقالات در ابتدا با توجه به عنوان، چکیده، کلیدواژه‌ها و سپس با نگاهی اجمالی به متن مقالات، برای هر مقاله، یک تا سه توصیف‌گر در نظر گرفته و در نهایت، یک توصیف‌گر که ارتباط نزدیکی با مقاله داشت انتخاب گردید (کمیّت و کیفیّت توصیف‌گرها از طریق مطالعه مقالات مرتبطِ مندرج در پیشینه پژوهش به‌دست آمده است)، سپس با توجه به فراوانی موضوعات انتخاب شده مقالات در ۳۴ گروهِ؛ مالیات بر درآمد شرکت‌ها، فرار مالیاتی، حسابداری مالیاتی، فرهنگ مالیاتی، مالیات و منابع مالی اسلامی، حقوق مالیاتی ایران، مالیات ارزش افزوده، معافیت‌ها، مشوق‌ها و حمایت‌های مالیاتی، حسابرسی مالیاتی، مالیات‌های نوین، نظام مالیاتی ایران، اجتناب مالیاتی، درآمدهای مالیاتی دولت، نظام‌های مالیاتی بین‌المللی، تمکین مالیاتی، قوانین و مقررات مالیاتی، سیاست‌های مالی و مالیاتی دولت، ظرفیت مالیاتی، اثربخشی و کارایی مالیات، پیش‌بینی درآمدهای مالیاتی، فقه مالیات، مالیات‌های زیست‌محیطی، نرخ مؤثر و بهینه مالیاتی، توزیع درآمد و مالیات، مالیات بر املاک، ارزیابی مؤدیان مالیاتی، تقلب مالیاتی، تلاش مالیاتی، مالیات بر درآمد اشخاص، مالیات تورمی، پول‌شویی، توهم مالی، شوک‌های مالیاتی و نقش مالیات در بودجه دسته‌بندی شدند که جدول ۷ داده‌های آماری ۱۸ موضوع نخست که بیشترین توجه پژوهشگران را به خود جلب نموده‌اند را نشان می‌دهد.

همان‌طور که داده‌های جدول ۷ نشان می‌دهد، تعداد ۶۰ عنوان مقاله (۱۲/۵ درصد) از مقالات منتشرشده در حوزه اثربخشی و کارایی مالیات بوده، اجتناب مالیاتی با ۴۶ عنوان مقاله (۹/۶ درصد) و حسابداری مالیاتی با ۳۴ عنوان مقاله (۷/۱ درصد) در رتبه‌های بعدی قرار دارند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که تمرکز اصلی پژوهشگران در وحله‌ی اول بر روی مقالات اثربخشی و کارایی مالیات و همچنین اجتناب مالیاتی بوده و سایر موضوعات در اولویت بعدی اهمیت قرار دارند. در هر حال تقریباً می‌توان گفت به غیر از این دو موضوع و موضوعات حسابداری مالیاتی و فرار مالیاتی سایر موضوعات در حاشیه قرار گرفته‌اند (جدول ۷).

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

جدول ۷. توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات

ردیف	گرایش‌های موضوعی	فراوانی	درصد
۱	اثربخشی و کارایی مالیات	۶۰	٪۱۲/۵
۲	اجتناب مالیاتی	۴۶	٪۹/۶
۳	حسابداری مالیاتی	۳۴	٪۷/۱
۴	فرار مالیاتی	۳۱	٪۵/۸
۵	مالیات بردرآمد شرکت‌ها	۲۴	٪۴/۷
۶	درآمدهای مالیاتی دولت	۲۳	٪۴/۴
۷	فرهنگ مالیاتی	۲۰	٪۴
۸	نرخ موثر و بهینه مالیات	۲۰	٪۴
۹	مالیات و منابع مالی اسلامی	۱۸	٪۴
۱۰	نظام مالیاتی ایران	۱۷	٪۳/۶
۱۱	حسابرسی مالیاتی	۱۶	٪۳/۶
۱۲	مالیات ارزش افزوده	۱۶	٪۳/۶
۱۳	سیاست‌های مالی و مالیاتی دولت	۱۵	٪۳/۶
۱۴	نظام‌های مالیاتی بین‌المللی	۱۴	٪۳/۳
۱۵	قوانین و مقررات مالیاتی	۱۳	٪۳/۳
۱۶	مالیات‌های نوین	۱۳	٪۲/۹
۱۷	معافیت‌ها، مشوق‌ها و حمایت‌های مالیاتی	۱۳	٪۲/۹
۱۸	حقوق مالیاتی	۱۱	٪۲۱/۸
۱۹	سایر گرایش‌های موضوعی	≥۱۰	٪۳۶/۲
	مجموع	۴۷۸	٪۱۰۰

پرسش هشتم به بررسی زبان مورد استناد در منابع مقالات مرتبط با مالیات می‌پردازد که نمودار ۱ توزیع فراوانی آن‌ها را نشان می‌دهد.

همانطور که نمودار ۱ نشان می‌دهد، در بازه‌ی زمانی مورد مطالعه، از ابتدای سال ۱۳۸۷ تا سال ۱۳۹۱ استناد به مقالات فارسی نسبت به منابع لاتین پیشی داشته است، ولی از ابتدای سال ۱۳۹۱ این برتری جای خود را به منابع لاتین داده است، به‌طوری‌که فاصله ۵۷ استنادی بین منابع فارسی و لاتین و به نفع منابع فارسی در سال ۱۳۸۷ به فاصله ۶۰۶ استنادی به نفع منابع لاتین در سال ۱۳۹۳ و ۵۶۷ استنادی به نفع منابع لاتین در سال ۱۳۹۵ تغییریافته است. به‌طور کلی از مجموع ۱۲۸۲۲ منبع مورد استناد، ۵۸ درصد به زبان لاتین و ۴۲ درصد به زبان فارسی بوده است.

در مجموع می‌توان گفت، زبان انگلیسی زبان غالب مورد استناد در مقالات مرتبط با مالیات بوده و با اختلاف ۱۶ درصدی بیشتر از منابع فارسی مورد استناد قرار گرفته است (نمودار ۱).

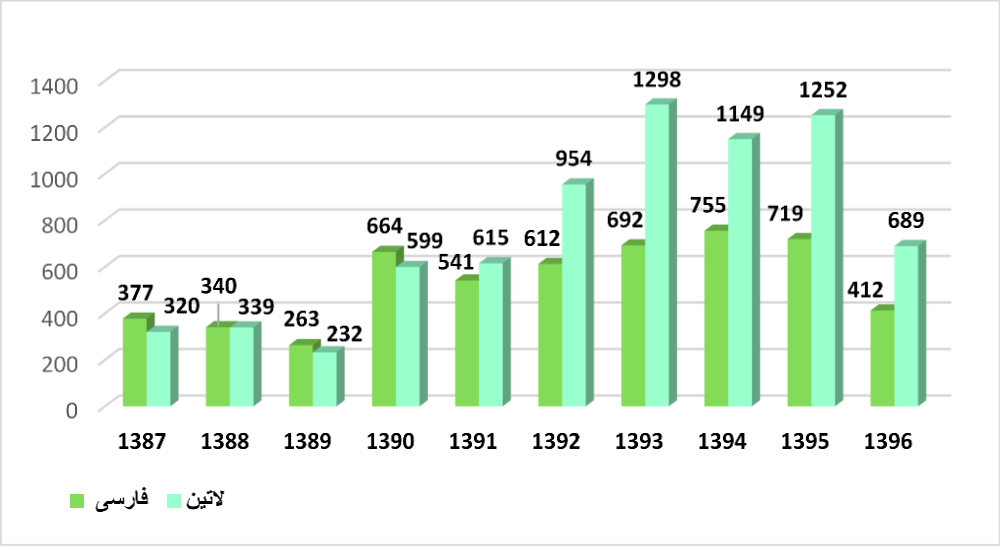

نمودار ۱. توزیع فراوانی میزان استناد براساس زبان مورد استناد

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی وضعیت مجلات پیشگام در تولید مقالات مرتبط با مالیات نشان داد؛ از مجموع ۴۷۸ عنوان مقاله منتشرشده در این زمینه، ۳۸۹ عنوان مقاله در نشریات علمی حوزه اقتصاد، ۷۷ عنوان مقاله در نشریات علمی حوزه حسابداری و ۱۲ عنوان مقاله نیز در نشریات علمی حوزه مالی منتشر شده است. در این میان، پژوهشنامه مالیات که به‌صورت تخصصی مقالات مرتبط با مالیات را منتشر می‌کند با انتشار ۲۴۲ عنوان و ۵۰/۶ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده را در این حوزه به خود اختصاص داده است. در رده‌های بعدی، پژوهشنامه اقتصادی با ۱۷ عنوان و ۳/۵ درصد و فصلنامه پژوهش‌ها و سیاست‌های اقتصادی با ۱۵ عنوان و ۳/۱ درصد قرار دارند. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش محمودخانی که به بررسی تولیدات علمی حوزه موضوعی مالیات بر اســاس مقالات نمایه شــده در پایگاه وب آو ساینس پرداخته است، هم‌خوانی دارد. وی نیز در مطالعه خود به این نتیجه دست یافته است که مجلات علمی حوزه موضوعی مالیات با توجه به حوزه تخصصی خود اهتمام ویژه‌ای به چاپ مقاله در این زمینه دارند (۴).

از سویی دیگر، با توجه به اینکه به غیر از پژوهشنامه مالیات، سایر مجلات مورد مطالعه اعم از اقتصاد، مالی و حسابداری که باید مباحث مربوط به مالیات یکی از اولویت‌های پژوهشی آن‌ها باشد، توجه چندانی به انتشار مقاله در این زمینه نداشته‌اند، باید به صورت جداگانه مورد مطالعه و بررسی قرار گیرد. همچنین، بررسی‌های بیشتر حاکی از این است که از ۱۴ عنوان مجله اول که بیشترین تعداد مقالات را در این زمینه منتشر کرده‌اند، تنها ۲ مجله مربوط به دانشگاه آزاد اسلامی است و سایر مجلات یا متعلق به سازمان‌ها، نهادها و دانشگاه‌های دولتی هستند و یا متعلق به انجمن‌های علمی می‌باشند.

بررسی تعداد مقالات منتشرشده در طول سال‌های مورد مطالعه نشان داد؛ سال ۱۳۹۴ با ۷۳ عنوان و ۱۵/۳ درصد از کل مقالات، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده را به خود اختصاص داده است. در رده بعدی، سال ۱۳۹۳ با ۷۰ عنوان و ۱۴/۶ درصد قرار دارد. کمترین تعداد مقالات چاپ‌شده نیز مربوط به سال‌های ۱۳۸۹ با ۲۰ عنوان و ۴/۲ درصد از کل مقالات می‌باشد. بدین‌ترتیب به‌طور میانگین در بازه‌ی زمانی مورد مطالعه، هرساله ۴۹ عنوان مقاله به‌چاپ رسیده است. در صورتی که مجله تخصصی پژوهشنامه مالیات را استثنا قرار دهیم این میانگین به کمتر از ۲۴ مقاله در سال خواهد رسید که با توجه به تعداد مقالات منتشرشده در مجلات مورد مطالعه، رقم اندکی به‌شمار می‌آید. علاوه‌بر این، انتشار مقالات در این حوزه از سال ۱۳۹۵ روند نزولی به خود گرفته است، به‌طوری که در سال ۱۳۹۶ تنها ۳۹ عنوان مقاله در این زمینه منتشر شده که ۱۰ عنوان مقاله کمتر از میانگین ۱۰ ساله بوده است، این در حالی است که از این تعداد ۲۲ عنوان مقاله مربوط به مجله تخصصی پژوهشنامه مالیات بوده است و سهم سایر مجلات اعم از اقتصاد، حسابداری و مالی تنها ۱۷ عنوان مقاله بوده است. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش محمودخانی هم‌خوانی ندارد. در حالی که پژوهش وی نشان می‌دهد در سال‌های اخیر انتشار مقالات مرتبط در سایر کشورها روند صعودی داشته (۴)، نتایج این پژوهش حاکی از روند نزولی این پژوهش‌ها در ایران بوده است. بنابراین، با توجه اهمیت موضوع مالیات در فرآیند تصمیم‌گیری‌های زیرساختی و اقتصادی در سطح خرد و کلان، لازم است دست‌اندرکاران مجلات علمی ایرانی به‌خصوص مجلات اقتصاد، مالی و حسابداری که موضوع مالیات یکی از موضوعات مهم و اصلی این نشریات نیز می‌باشد، همانند مسئولین مجلات خارجی توجه ویژه‌ای به چاپ مقاله در این زمینه داشته باشند و با تشویق و ترغیب پژوهشگران راه را برای انتشار این‌گونه مقالات تسهیل نمایند.

بررسی میزان مشارکت افراد در انتشار مقاله به‌صورت کارِ گروهی، نشان داد که در حدود ۱۱ درصد آثار دارای یک نفر نویسنده و ۸۹ درصد حاصل کار گروهی بوده است. از این‌رو می‌توان نتیجه گرفت که متخصصین حوزه دانش مالیاتی گرایش زیادی به همکاری علمی و تألیف مشترک دارند. به نظر می‌رسد، با افزایش پیچیدگی‌های دانش و همچنین افزایش تقاضا برای تخصصی‌تر شدن و به طبع آن استفاده از روش‌ها و ابزارهای آماری نوین در نوشتن مقالات حوزه موضوعی مالیات، نیاز به همکاری‌های گروهی در این نوع پژوهش‌ها را افزایش داده است. از سوی دیگر، بررسی نوع مشارکت گروهی نیز نشان می‌دهد؛ ۷۶/۶ درصد تولیدات علمی حاصل مشارکت اساتید با دانشجویان، ۷/۸ درصد مابین دانشجویان و تنها ۴/۸ درصد حاصل کار گروهی بین اساتید بوده است. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش نوبخت که به مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی مجله پژوهشنامه مالیات به عنوان تنها مجله تخصصی حوزه موضوعی مالیات در ایران پرداخته است، هم‌خوانی دارد. به طوری که وی نیز در مطالعه خود به این نتیجه دست یافته است که میزان مشارکت افراد در انتشار مقاله به صورت کارِ گروهی در این حوزه (با ۸۵ درصد) بسیار بیشتر از انتشار مقاله به صورت تک نویسنده‌ای بوده است (۵).

یافته‌های مربوط به سهم هر یک از سطوح و مرتبه‌های علمی مختلف در تولید مقالات حاکی از آن است؛ کارشناسان ارشد با مشارکت در انتشار ۳۶/۵ درصد از مقالات در رتبه اول، استادیاران با مشارکت در انتشار ۲۶/۴ درصد مقالات در رتبه دوم و دانشیاران با مشارکت در انتشار ۱۶/۴ درصد از مقالات در رتبه سوم قرار دارند. از دلایل مشارکت بالای کارشناسان ارشد در انتشار مقالات این حوزه می‌توان به تعداد زیاد ورودی آن‌ها به این مقطع تحصیلی در سال‌های اخیر اشاره نمود. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش نوبخت هم‌خوانی دارد. چرا که وی نیز در مطالعه خود به این نتیجه دست یافته است که به ترتیب کارشناسان ارشد (۴۲ درصد)، استادیاران (درصد ۲۸) و دانشیاران (۱۳ درصد) بیشترین مشارکت را در انتشار مقالات این حوزه بر عهده داشته‌اند (۵).

در بررسی سهم هر یک دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی در انتشار مقالات این حوزه، یافته‌ها نشان داد که دانشگاه تهران به‌همراه دانشگاه علامه طباطبائی هر کدام با انتشار ۳۴ عنوان مقاله در رتبه اول و

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

دانشگاه شیراز نیز با انتشار ۲۳ عنوان مقاله در رده بعدی قرار گرفته است. نکته‌ی‌قابل توجه در این زمینه اینکه؛ از میان واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی، تنها دو واحد علوم و تحقیقات و تهران مرکزی در مجموع با انتشار ۳۵ عنوان مقاله در بین ۲۰ دانشگاه اول، از نظر تعداد تولیدات مقالات قرار گرفته‌اند که با توجه به تعداد زیاد واحدهای این دانشگاه رقم قابل قبولی به‌نظر نمی‌رسد. البته پیشتاز بودن دانشگاه تهران و دانشگاه علامه طباطبائی نیز با توجه به عمر این دانشگاه‌ها، قدمت رشته‌های اقتصاد، حسابداری و مالی و همچنین انتشار مجلات اصلی و قدیمی این حوزه‌ها در این دو دانشگاه دور از انتظار نبوده است. از سوی دیگر، قرار گرفتن دفتر مطالعات و تحقیقات مالیاتی و همچنین سازمان امور مالیاتی کشور در بین ۲۰ مرکزی که بیشترین تعداد مقالات را در زمینه دانش مالیاتی داشته‌اند، مؤید این مطلب است که پژوهشگران مجموعه‌های مالیاتی کشور نیز در تلاش‌اند تجربیات خود را در قالب مقالات علمی به منظور شناخت موانع و مشکلات نظام مالیاتی کشور و همچنین استفاده سایر پژوهشگران از این تجربیات در نشریات کشور منتشر نمایند. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های پژوهش مهشیدی و رفیعی‌مقدم که به تحلیل محتوای پایان‌نامه‌های مالیاتی موجود در کتابخانه سازمان امور مالیاتی کشور (طی سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۹) پرداخته‌اند، در تضاد کامل قرار دارد. ایشان در مطالعه‌ی خود اذعان داشته‌اند که بیشترین پایان‌نامه‌های نوشته شده در این حوزه مربوط به واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی است (۶). در حالی‌که در این پژوهش مشخص گردید که بیشترین مقالات منتشرشده در این زمینه مربوط به دانشگاه‌های دولتی است. به احتمال زیاد علت برمی‌گردد به این نکته که اکثر پایان‌نامه‌های نوشته شده در این حوزه فاقد ویژگی‌های فنّی و علمی لازم جهت تبدیل شدن به مقاله بوده‌اند. از دلایل دیگر می‌توان به کمبود تعداد نشریات علمی تخصصی در این حوزه اشاره کرد، به طوری که تنها یک نشریه علمی تخصصی که منحصراً اقدام به انتشار مقالات این حوزه می‌نماید، وجود دارد و سایر نشریات مرتبط به نوعی خود را ملزم به چاپ مقالات این حوزه نمی‌دانند.

بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات نشان داد، بیشترین تعداد مقالات منتشرشده مربوط به حوزه‌های اثربخشی و کارایی مالیات با ۶۰ عنوان مقاله و اجتناب مالیاتی با ۴۶ عنوان مقاله بوده است. بدین‌ترتیب، اثربخشی و کارایی مالیات به عنوان اصلی‌ترین معیارهای ارزیابی مالیات و همچنین اجتناب مالیاتی به عنوان تلاش‌ها و راهکارهای قانونی فرار از پرداخت مالیات به دلیل ابعاد و پیچیدگی‌های خاص خود فرصت مطالعاتی خوبی در اختیار پژوهشگران قرار داده‌اند. موضوعات حسابداری مالیاتی و فرار مالیاتی نیز به ترتیب با ۳۴ و ۳۱ عنوان مقاله در رده‌های بعدی اولویت‌های پژوهشی پژوهشگران ایرانی در این حوزه قرار دارد. این بخش از یافته‌های پژوهش با نتایج پژوهش محمودخانی تا حدودی هم‌خوانی دارد. به این صورت که وی نیز در پژوهش خود گزارش نموده است که بیشترین تعداد مقالات مربوط به موضوعات؛ مالیات‌بندی، فرار مالیاتی، رقابت مالیاتی، اجتناب مالیاتی و مالیات بهینه بوده است (۴).

آخرین بررسی صورت‌گرفته در زمینه‌ی مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات مربوط به ارزیابی منابع مورد استناد در مقالات بود. به‌طورکلی از مجموع ۱۲۸۲۲ منبع مورد استناد، ۵۸ درصد به زبان انگلیسی و ۴۲ درصد به زبان فارسی بوده است. بدین‌ترتیب، بررسی مجموع استنادات مقالات نشان می‌دهد، در کل، استناد به مقالات لاتین نسبت به منابع فارسی، بخصوص در سال‌های اخیر، پیشی‌داشته است. یکی از دلایل این امر می‌تواند مربوط به استفاده پژوهشگران از مقالات لاتین به‌عنوان مقاله‌ی پایه و همچنین مقایسه‌ی نتایج مطالعات داخل کشور با مطالعات بین‌المللی توسط برخی از پژوهشگران باشد، دلیل دیگر احتمالا برمی‌گردد به کمبود پژوهش‌های بکر و اصیل ایرانی در این حوزه، که لازم است دست‌اندرکاران این حوزه با اتخاذ تدابیری، از جمله تشویق و ترغیب پژوهشگران جوان، راه را برای انتشار مقالات جدید پژوهشگران داخلی تسهیل نمایند. این بخش از یافته‌های پژوهش با یافته‌های پژوهش نوبخت تا حدودی هم‌خوانی دارد. چرا که وی نیز در مطالعه‌ی خود به این نتیجه دست یافته است که میزان استنادات به مقالات انگلیسی با ۵۲ درصد نسبت به استنادات به مقالات فارسی با ۴۸ درصد برتری داشته است (۵).

به‌طورکلی، تحلیل محتوای مقالات علمی حوزه موضوعی مالیات نشان می‌دهد که بیشترین تعداد مقالات منتشرشده در این حوزه مربوط به مجلات علمی اقتصاد بوده و سهم مجلات علمی حسابداری و مالی به مراتب کمتر می‌باشد. در این میان، بیشترین تعداد مقالات منتشر شده نیز مربوط به حوزه اثربخشی و کارایی مالیات بوده است. کارایی مالیات بدین معنی است که اخذ مالیات نباید هزینه‌های اضافی اجتناب‌پذیر برای دولت ایجاد کند و در نیل به اهداف رشد و توزیع عادلانه درآمد خللی وارد سازد. به بیان دیگر، اخذ مالیات در صورتی موجه است که منجر به افزایش کارایی و دسترسی به این اهداف شود (۱۱). اثربخشی مالیات نیز به میزان موثربودن مالیات اخذشده در دستیابی به اهداف از پیش تعیین‌شده اطلاق می‌شود. بنابراین افزایش اثربخشی مالیات به این معناست که فعالیت‌های مرتبط با اخذ مالیات، بیش از گذشته با اهداف از پیش تعیین‌شده همسو می‌باشد. از سوی دیگر، قرار گرفتن موضوعات اجتناب مالیاتی و فرار مالیاتی (تلاش‌ها و راهکارهای قانونی و غیرقانونی مودیان مالیاتی به‌منظور کاهش هزینه مالیاتی) در رده‌های دوم و چهارم اولویت پژوهشی پژوهشگران ایرانی نیز حاکی از وجود مشکل و معضل جدی در این زمینه می‌باشد.

با توجه به اینکه در این پژوهش مشخص گردید، موضوعاتی همچون؛ اثربخشی و کارایی مالیات، اجتناب مالیاتی، حسابداری مالیاتی، فرار مالیاتی و مالیات بر درآمد شرکت‌ها بیشتر از سایر موضوعات این حوزه مورد توجه و مطالعه پژوهشگران بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آتی، بررسی و تجزیه تحلیل این موضوعات نیز مدنظر پژوهشگران قرار گیرد تا روند کلی تحقیقات این حوزه به صورت جزئی‌تر نیز مشخص گردد.

با توجه به اهمیت و همچنین گستردگی موضوعات و مباحث مرتبط با مالیات، وجود تنها یک نشریه‌ی علمی تخصصی در این زمینه

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

کافی به‌نظر نمی‌رسد. از این‌رو، ضروری است دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی مرتبط، نسبت به ایجاد و انتشار نشریات علمی تخصصی بیشتری در این زمینه اقدام نمایند.

ملاحظات اخلاقی:

در این پژوهش با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاقی امانتداری علمی رعایت و حق معنوی مؤلفین آثار، محترم شمرده شده است.

تضاد منافع:

نویسنده تصریح می‌نماید که هیچ‌گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

از داوران و همچنین سردبیر محترم به خاطر نظرات و پیشنهادهای مفید ایشان در جهت بهبود مقاله تشکر می‌نمایم.

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]

[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]

References

1. Askari A. Dissection of the Tax Reform of the Country: Challenges, Programs and the Tax System Operation. Quarterly Journal of Fiscal and Economic Policies. 2013; 1(2): 85-120. Available at: http://qjfep.ir/article-1-31-en.html [In Persian]

2. Imani Barandagh M, piri P, ghorbani T. Analysis of Factors Affecting Tax Quality Based on Analytical Hierarchy Process (AHP). Empirical Research in Accounting. 2016; 6(2): 47-63. Available at: https://jera.alzahra.ac.ir/article_2292.html?lang=en [In Persian]

3. Richardson M, Sawyer AJ. A taxonomy of the tax compliance literature: further findings, problems and prospects. Australian Tax Forum. 2001; 16(2): 137. Available at: https://www.researchgate.net/publication/302559561

4. Mahmoudkhani M. Investigating the status of scientific products and the co-occurrence of keywords in the field of tax based on Web of Science Indexed Papers. Scientometrics Research Journal. 2021; 7(2): 115-36. Available at: http://rsci.shahed.ac.ir/article_1142_8e7e8d117eced247d88370bcab119a90.pdf?lang=en [In Persian]

5. Nobakht Y. Scientometrics Study of Scientific Production of the Journal of Tax Research. Knowledge Retrieval and Semantic Systems. 2019; 5(18): 33-54. Available at: https://jks.atu.ac.ir/article_9772.html?lang=en [In Persian]

6. Mahshidi K, Rafie Moghadam F. Content Analysis of Taxation Theses in the Library of Iranian National Tax Administration, 2010-2014. Scientometrics Research Journal. 2017; 3(5): 97-108. Available at: http://rsci.shahed.ac.ir/article_796.html?lang=en [In Persian]

7. Dyreng S, Maydew EL. Virtual issue on tax research published in the Journal of Accounting Research. Kenan Institute of Private Enterprise Research Paper. 2017; (18-4): 1-9. Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3068168

8. Nevzorova EN, Kireenko AP, Sklyarov RA. Bibliometric analisis of the literature on tax evasion in Russia and foreign countries. Journal of Tax Reform. 2017; 3(2): 115-30. Available at: https://journals.urfu.ru/index.php/jtr/article/view/2694

9. Nevzorova EN, Bobek S, Kireenko AP, Sklyarov RA. Tax evasion: the discourse among government, business and science community based on bibliometric analysis. Journal of Tax Reform. 2016; 2(3): 227-44. Available at: https://journals.urfu.ru/index.php/jtr/article/view/2663

10. Tran-Nam B, Taylor CJ. Introduction to the 10th anniversary issue of the eJournal of Tax Research. eJournal of Tax Research. 2013; 11(3): 246-58.

11. Jalalvand V, Shahiki MN. Review and Evaluation of Iranian Tax System Performance in Development Plans (Fuzzy Logic Approach). Quarterly Journal of Financial Economics, 2013; 7(24): 9-35. Available at: http://ecj.iauctb.ac.ir/article_512497_9e6ff4cd436896a47fab7a68158c53e7.pdf [In Persian]

[Downloaded from cjs.mubabol.ac.ir on 2026-10-09]
[DOR: 20.1001.1.24234710.1400.8.1.6.5]
[DOI: 10.22088/cjs.8.1.58]